

Kleine mantelmeeuw (*Larus graellsii*)²⁹ A183

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: Deze forse zeemeeuw met zijn donkere bovenzijde is nu onze talrijkste kustbroedvogel en is daarbij de zilvermeeuw voorbijgestreefd. De kleine mantelmeeuw broedt in kolonies in kustduinen, buitendijkse gronden en kunstmatige biotopen. Het voedsel wordt zowel op zee als in agrarisch cultuurlandschap verzameld. De Nederlandse populatie trekt weg en overwintert in zuidelijke streken tot in Marokko.

Relatief belang binnen Europa: Kleine mantelmeeuwen broeden voornamelijk in West Europa en recentelijk ook op Groenland. De soort bewoont de kuststrook van Zuid-Europa tot het zuiden van Scandinavië. De Europese populatie (240.000-260.000 paren in landen van de Europese Unie) is in de periode 1970-2000 sterk toegenomen. Het Nederlandse aandeel binnen de EU-landen is relatief hoog (33%).

3. Bijdrage van gebieden

Huidige verspreiding en voorkomen binnen Nederland: Het zwaartepunt van de verspreiding van de kleine mantelmeeuw ligt in het Wadden- en Deltagebied. De grootste kolonies bevinden zich op de Boschplaat op Terschelling, in De Geul op Texel en op Europoort-Maasvlakte. Verder zijn er grote kolonies op Schiermonnikoog en Schouwen. In het binnenland nestelt de soort vooral op daken in steden van Noord- en Zuid-Holland. De natuurlijke verspreiding betreft uitsluitend de kust; daarbuiten marginaal voorkomend in het binnenland.

Verspreidingskaart kleine mantelmeeuw

Huidig voorkomen en Natura 2000: In 1999-2003 werden gemiddeld 82.000 paren van de kleine mantelmeeuw geteld, waarvan 52% in onder de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden.

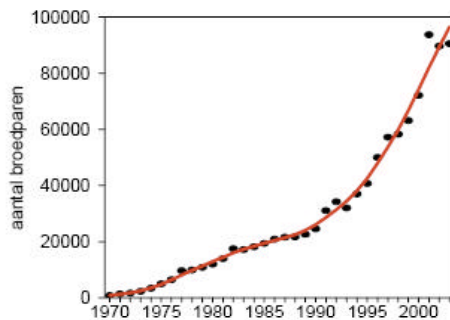
²⁹ In *Waterbird Population Estimates – Third Edition* met de wetenschappelijke naam *Larus fuscus graellsii*.

Gebied	Gemiddelde 99-03
(001) Waddenzee	19.000
(002) Duinen en Lage Land Texel	14.000
(003) Duinen Vlieland	2.500
(114) Krammer-Volkerak	810
(119) Veerse Meer	590
(085) Zwanenwater & Pettemerduinen	110

Aantallen broedparen kleine mantelmeeuw in Natura 2000 gebieden.

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De kleine mantelmeeuw heeft zich pas in 1926 in Nederland gevestigd, allereerst op Terschelling en later verder langs de kust. Rond 1940 telde de landelijk populatie ruim 15 paren. Sinds 1970, na beëindiging van 40 jaar zilvermeeuwbestrijding (daarbij sneuvelden ook kleine mantelmeeuwen), is de soort sterk gaan toenemen. De jaarlijkse toename bedroeg daarbij ongeveer 30%.

Aantalsontwikkeling broedparen kleine mantelmeeuw

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de kleine mantelmeeuw laat sinds 1981 (1981-2003) een sterke toename zien (significant, > 5% per jaar). Ook over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een sterke toename (significant, > 5% per jaar).

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Het verspreidingsgebied van de kleine mantelmeeuw is sinds 1973-1977 fors toegenomen, met 328%. Het areaal is ruim viermaal zo groot geworden. In totaal kwam de soort voor in 114 atlasblokken, is ze verdwenen uit ongeveer 8 atlasblokken en verschenen in 77. In het westen van het land werden kolonies in de duinen grotendeels verlaten na uitbreiding van de vossenpopulatie. Er ontstonden hier nieuwe (kleinere) vestigingen op daken in stedelijke gebieden, o.a. IJmond, Leiden en Rotterdam, daarnaast zijn er ook kleine mantelmeeuwen uitgeweken naar het Wadden- en Deltagebied.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

Naast de forse uitbreiding in verspreidingsgebied zijn ook de aantallen van de kleine mantelmeeuw sterk toegenomen. Deze toename is startte rond 1970 en heeft een explosief verloop gehad tot ongeveer 1995. Daarna lijkt enige afvlakking van de populatiegroei op te treden. Ook in de ons omringende landen hebben de populaties spectaculair in aantal toegenomen. In 1998-2000 werd de landelijke broedpopulatie van de kleine mantelmeeuw geschat op 58.500-72.000 paren. In 2001 zijn de aantallen nog fors toegenomen en in 2002 zijn ze gestabiliseerd rond 90.000 paren. De Nederlandse broedpopulatie van de kleine mantelmeeuw telde in de periode 1979-1983 gemiddeld 14.000 paren en in 1999-2003 gemiddeld 82.000 paren.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

Intensieve nestpredatie door vossen heeft geleid tot het verdwijnen van de kolonies van de kleine mantelmeeuw in de duinen van de Hollandse kust en tot verplaatsing naar stedelijk gebied. Daar wordt het broeden soms als overlast wordt ervaren. Regionaal zijn er signalen die wijzen op voedselgebrek in de broedtijd: zo is de reproductie in het Waddengebied gering.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Het toekomstperspectief voor de kleine mantelmeeuw is gunstig. Toch is enige teruggang denkbaar, gelet op de afhankelijkheid van veilige broedplaatsen en wellicht opdoemende voedselproblemen. Veranderingen in de visserij en in visbestanden kunnen van grote invloed zijn op het populatieverloop.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Behoud van het huidige populatieniveau van 90.000 paren van de kleine mantelmeeuw is vereist. Het belang hiervan wordt nog eens onderstreept wanneer in ogenschouw wordt genomen dat Nederland eenderde van de EU populatie herbergt. Vanuit populatie-ecologisch oogpunt wordt gesproken over minimaal 20 sleutelpopulaties met ieder ten minste 20 paren (> 400 paren). Voldoende geschikt leefgebied voor de streefpopulatie is nodig, vooral veilige nestgelegenheid is daarbij van belang. Regionaal zijn er signalen die wijzen op voedselgebrek tijdens de broedtijd en de soort zou mogelijk gevoelig kunnen zijn voor veranderingen in visserij of visbestanden. Recentelijk lijkt de populatie zich na een periode van explosieve groei te hebben gestabiliseerd.

Oordeel: gunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig
Eindoordeel	gunstig	gunstig

5. Bronnen

- Camphuysen, C.J. 1995. Herring Gull *Larus argentatus* and Lesser Black-Backed Gull *L. fuscus* feeding at fishing vessels in the breeding season: competitive scavenging versus efficient flying. *Ardea* 83: 365-380.
- Meininger, P.L. & Strucker, R.C.W. 2001. Kustbroedvogels in het Deltagebied in 2000. Rapport 2001.015. RIKZ, Middelburg.
- Noordhuis, R. & A.L. Spaans 1992. Interspecific competition for food between Herring *Larus argentatus* and Lesser Black-backed Gulls *L. fuscus* in the Dutch Wadden Sea area. *Ardea* 80: 115-132.
- Spaans, A.L. 1998. Breeding Lesser Black-backed Gulls *Larus graellsii* in the Netherlands during the 20th century. *Sula* 12: 175-184.